

Sivistysvaliokunta
Eduskunta

Viite: Sivistysvaliokunnan lausuntopyyntö 9.1.2026

Suomen Akatemian lausunto asiasta U 73/2025 vp - Komission ehdotukset EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelmiksi 2028-2034

Asia: U 73/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista (1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman "Horisontti Eurooppa -asetus" perustamisesta vuosiksi 2028-2034, sen osallistumista ja tulosten levittämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja asetuksen (EU) 2021/695 kumoamisesta, (2) neuvoston päätökseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman "Horisontti Eurooppa" (2028-2034) täytäntöönpanoa koskevasta erityisohjelmasta, kyseiseen ohjelmaan osallistumista ja sen tulosten levittämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta sekä päätöksen (EU) 2021/764 kumoamisesta, (3) neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaa "Horisontti Eurooppa" täydentävän Euroopan atomienergiayhteisön tutkimus- ja koulutusohjelman perustamisesta vuosiksi 2028-2032, yhteisön osuudesta ITER-hankkeeseen ja asetuksen (Euratom) 2025/1304 kumoamisesta, (4) neuvoston asetukseksi Liettuassa sijaitsevan Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstäpoiston avustusohjelman perustamisesta vuosiksi 2028-2034 ja asetuksen (EU) 2021/101 kumoamisesta ja (5) neuvoston asetukseksi välineen perustamisesta ydinturvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja ydinlaitosten käytöstä poistamista varten vuosiksi 2028-2034 ja asetusten (Euratom) 2021/100 ja (Euratom) 2021/948 kumoamisesta

Suomen Akatemia kiittää mahdollisuudesta lausua koskien valtioneuvoston kirjelmää U 73/2025 vp eduskunnalle. Lausuntomme keskittyy sivistysvaliokunnan toimialaan.

Yleiset huomiot

Suomen Akatemia pitää komission esityksiä EU:n tutkimus- ja innovaatorahoituksesta vuosille 2028-2034 lähtökohtaisesti myönteisinä ja Suomen tutkimusjärjestelmän kannalta strategisesti tärkeitä. Horisontti Eurooppa on, ja EU:n puiteohjelmat yleisesti ovat Suomen merkittävin kansainvälinen tutkimusrahoituskanava ja sen vaikuttavuus perustuu tieteelliseen laatuun, kilpailtuun rahoitukseen ja kansainvälisyyteen. Nämä linjaukset muodostavat Akatemian kannan ytimen myös valtioneuvoston kirjelmän U 73/2025 vp suhteen. Akatemia tukee valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan rahoituksen määrän kasvattaminen on kannatettavaa. Rahoituksen tulee olla

kunnianhimoista, pitkäjänteistä ja ennakoitavaa. Tutkittuun tietoon tukeutuvat ratkaisut tarjoavat kriisinkestävyyttä koko yhteiskunnalle. Näkemyksemme on linjassa myös Suomessa laajemmassa EU-rahoituskehysvalmistelussa esiin nostettujen periaatteiden kanssa, kuten tarve yksinkertaistaa rahoituskehystä ja vahvistaa tuloksellisuutta.

Puiteohjelma-asetus (Horisontti Eurooppa 2028-2034)

Suomen Akatemia korostaa valtioneuvoston tavoin, että tieteellinen laatu ja kilpailu rahoituksesta on säilytettävä ohjelman peruskivinä. Erityisesti ERC- ja MSCA-ohjelmat ovat kriittisiä Suomen ja Euroopan tutkimusjärjestelmien kansainvälisyyden ja vetovoiman kannalta. Niiden rahoitustasoa tulee vahvistaa.

Akatemia pitää tärkeänä, että komission esittämä kytkeä kilpailukykyrahastoon (European Competitiveness Fund, ECF) ei heikennä ohjelman laatuun ja kilpailuun perustuvaa toimintamallia, tutkimuksellista perustaa ja pitkän aikavälin tavoitteita.

Akatemia korostaa valtioneuvoston tavoin tarvetta selkeyttää Pilarin II ja kilpailukykyrahaston suhdetta. Tämä kysymys on keskeinen myös Suomen kannalta, sillä epäselvät rajapinnat voivat lisätä hallinnollista taakkaa ja hämärtää tutkimus- ja innovaatiotoimien roolia.

Edellä mainitun lisäksi Akatemia korostaa yhteiskuntatieteiden ja humanististen alojen sekä ympäristöteemojen vahvempaa näkyvyyttä tulevassa puiteohjelmassa.

Akatemia suhtautuu avoimesti kaksikäyttötutkimuksen rahoitukseen puiteohjelmasta sillä ehdolla, että se ei heikennä rahoituksen laatuksikriteereitä.

Erityisohjelmaa koskeva ehdotus

Suomen Akatemia katsoo, että erityisohjelman on tuettava tutkimusinfrastruktuurien pitkäjänteistä rahoitusta, tutkijankoulutusta ja liikkuvuutta, avointa tiedettä ja tutkimuksen laatua, sekä selkeää työnjakoa toimeenpanovirastojen ja jäsenvaltioiden välillä. Nämä valtioneuvostonkin tukemat tavoitteet vastaavat Akatemian esiin nostamaa tarvetta vahvistaa eurooppalaisen tutkimusjärjestelmän kilpailukykyä, erityisesti huipputieteen ja infrastruktuurien kautta.

Hallinnollinen taakka ja ohjelmien toimivuus

Suomen Akatemia korostaa tarvetta yksinkertaistaa puiteohjelman rahoitusinstrumentteja ja vähentää hallinnollista taakkaa. Turha monimutkaisuus vähentää Suomen korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden ja yritysten osallistumisastetta.

Akatemia pitää valtioneuvoston linjaa tältä osin oikeansuuntaisena ja ehdottaa muun muassa raportointivelvoitteiden keventämistä, hakemusten arviointiprosessin nopeuttamista ja rahoitusvälineiden yhdenmukaistamista.

Johtopäätökset

Suomen Akatemia puoltaa valtioneuvoston kirjelmän keskeisiä linjauksia ja korostaa, että tieteellinen erinomaisuus on säilytettävä ohjelman perustana. Lisäksi ohjelman

Suomen Akatemia

rahoitustason tulee olla kunnianhimoinen ja sillä osoitetut varat on varatta TKI-toiminnan rahoitukseen koko ohjelmakauden ajan. Pilarin II ja kilpailukykyrahaston välinen suhde on selkeytettävä, jotta tutkimuksen tavoitteet eivät hämärry. SSH-alojen ja ympäristöteemojen roolia on vahvistettava, jotta EU:n tutkimus vastaa yhteiskunnallisiin haasteisiin. Tutkimusinfrastruktuurit ja tutkijankoulutus on turvattava pitkäjänteisesti, samoin vastuullinen kansainvälinen yhteistyö EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Suomen Akatemia jatkaa mielellään keskustelua eduskunnan kanssa ja tukee asian valmistelua asiantuntemuksellaan.

Helsingissä 23.1. 2026

Floora Ruokonen
Johtaja, vaikuttavuuden ja tiedepolitiikan yksikkö
Suomen Akatemia